

ANAYASANIN DİLİ

ÖMER ASIM AKSOY

I

ESKİ HUKUK DİLİ :

Her bilim dalında özel terimler ve terim gibi kullanılan genel dil sözcükleri vardır. Bilindiği üzere dilimizde bunların çoğu, son yıllara kadar Arapça idi.

Hukuk dilimiz bu bakımdan daha yüklü idi. Çünkü toplumun büyük çoğunluğu Müslüman olduğu gibi Osmanlı İmparatorluğu da bir İslâm devleti idi. Kanunlar İslâm hukukuna dayanıyordu. İslâm hukununun terimleri ve anlatım aracı ise Arapça idi.

Yöneticilerce, halkın anlamadığı yüksek bir “argo” kullanmanın “hikmeti hükûmet” sayıldığı bu çağlarda genel konuşma ve yazı dilinde bile bol bol “lûgat paralanırken” hukuk, elbette Arapçaya en çok yer veren bir bilim dahı olacaktı.

Bu durum yüzyıllarca sürdü ve aydınlar arasında gelenekleşti. Söz gelişi 1869 yılında bir mahkeme kararı şöyle yazılıyordu : ...**Et-raf-ı selâsesi tarik-ı âm ile mahdud bir bap mülk-i menzil mürur-ı eyyam ve kürûr-ı â'vam ile müşrif-i harap ve mail-i türap olup tamir ve termime muhtaç ve gallesi meunetine kifayet etmeyüp tehir olunursa bilkülliyye münhedim olarak sagıyr-ı mumailyhe gadr-i küllî olmak mukarrer olmağla menzil-i mahdud-ı mezkûr semen-i misli ile âhare bey' ve semeni istirbah olunmak sagıyr-ı mumailyh hakkında min küllilvücuuh enfa' ve evlâ olmağın...**

Bu sözlerin şöyle açık ve sade Türkçe ile yazılmasında hiçbir sakınca yoktu :

“Üç tarafı yol ile çevrili olan konak, eskimiş, yıkılacak duruma gelmiştir. Onarılması gerekmekte ve geliri sıkıntısına değmemektedir. Bir çare bulmakta gecikilirse büsbütün yıkılacağı ve adı geçen “küçük” için büyük zarara yol açacağı anlaşılmıştır. Bundan dolayı konağın

değer pahasıyla başkasına satılıp parasının işletilmesi bu “küçük” için her bakımdan yararlıdır...”

Eski hukukçular ağdalı, zincirleme inşa diline “sakki adli” diyorlardı. Bu dil, “lâyik”, “millî” ve “halkçı” temeller üzerine kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyetinde bile hukuk alanındaki egemenliğini sürdürdü.

KANUN DİLİ VE HALK :

Oysaki kanunlar yurttaşlar için çıkarılır. Toplum düzeni kanunlarla sağlanır. Kanunlarda yapılması ya da yapılmaması buyurulan hükümler, yurttaşlara tanınan haklar, onlardan istenen ödevler vardır. Halkın, uymakla, uygulamakla yükümlü olduğu şeyleri bilmesi gerekir. Kendi diliyle yazılmamış olan kanunları halk kolay kolay öğrenemez.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra kanun koyucumuzun bu gerçeği göz önünde bulundurarak çıkardığı ilk kanun -yanılmayorsak- 18 mart 1340 (1924) tarihli ve 442 sayılı Köy Kanunudur.

Bu kanunun nasıl bir dille yazılmış olduğunu göstermek için, birkaç maddesinden fıkralar alıyoruz :

Madde : 13 – (Köylünün yükümlü tutulduğu işler sayılıyor:)

Evlerden dökülecek pis suların kuyu, çeşme, pınar sularına karışmayarak ayrıca akıp gitmesi için üstü kapalı akıntı yapmak;

Köy halkından askerde bulunanların ve bakacağı olmayan öksüzlerin tarlalarını, bağ ve bahçelerini (imece) yoliyle sürüp ekmek, harmanlarını kaldırmak;

Köyde insanlarda salgın ve bulaşık bir hastalık çıkarsa veya frengili adam görülürse o gün bir adam yollayarak hükümete haber vermek;

Madde : 14 – (Yapılması köylünün isteğine bağlı olan şeyler sayılıyor :)

Köyün evlerinde ahırları odalardan ayrı bir yere yapmak;

Ev, ahır, helâ duvarlarının iç ve dışlarını senede bir defa badanalamak;

Köyü kasaba ve komşu köylere bitişiren yolların iki kenarına ağaç dikmek ve köy sınırı içindeki yabancı ağaçları aşlamak.

.....

Bu dil, üzümlere söylemeliyiz ki, aynı günlerde çıkan başka kanunlarda kullanılmamıştır. Örneğin Köy Kanununun kabulünden bir gün sonra, 19 mart 1340 (1924) tarihinde kabul edilen 444 sayılı kanunun bir maddesinde şu satırlar vardır :

Ziraat Bankası, erhabı ziraata ayrı ayrı veyahut kefaleti müteselsile veya sair taahhüdatı hukukiyye ile birbirine merbut bulunan zürraa müçtemian akçe ikraz eder.

Banka kendi veya âhar hesabına zürraın mahsulâtını, ziraata müteâllik mevaddı iştirâ ve fûruht ve gene aynı suretle arazi icar ve imar ve ferağ eyler.

Banka senayii ziraiyye ile müştâgil olan veya sair makasıdı zirai ile teşekkül eden şirketlere Meclise arz olunacak usul dairesinde müşâreket edebileceği gibi işbu şirketlere gene Meclis kararıyle lüzumu kadar akçe ikraz veya suveri saire ile muavenet eder.

Yine Köy Kanununun kabulünden 16 gün sonra, 3 nisan 1340 (1924) tarihinde kabul edilen 460 sayılı Mahamat Kanununun birinci madde-sinde kullanılan dil şöyledir :

Bilûmum mesaili hukukiyyede eshabı müracaata şifahî veya tahrirî itayı rey ve müstedayat ve levayih ve her nevi evrakı tanzim ve mahkemeler ve hakemler ve bilcümle daire ve meclisler huzurunda eşhası hakikiyye ve hükmiyyeye ait hukuku bilvekâle takip ve davâ ve müdafaa etmeyi meslek ittihaz edenlere mehâmi denilir.

TEŞKİLÂTI ESASİYE KANUNUNUN TÜRKÇELEŞTİRİLMESİ:

Yazı dilimizde gittikçe artan özleşme, 1932'den sonra devletin de benimsemesi gereken kuvvetli bir akım haline gelince, eski kanun dili büsbütün sırttı. Artık kanunlarda da toplumun isteklerine uygun bir dil kullanılmalıydı. Bunun için işe Teşkilâtı Esasiye Kanunundan başlamak gerekiyordu. Çünkü bu kanunun geniş bir etki alanı vardı. Onun dili bütün kanunlarımızın diline örnek olacaktı. Onda geçecek sözler ve terimler kanunlarda, hukuk eserlerinde, gazete dilinde, resmî işlemlerde, konuşmalarda yer alarak yayılacaktı. Anayasa sık sık değiştirilemeyeceğinden yeni hazırlanacak Anayasanın dili öyle olmalı idi ki hiç olmazsa yakın gelecekteki kuşaklarca yadırganmasın. Bu düşünce ile Teşkilâtı Esasiye Kanununun hükümlerine dokunulmaksızın sadece dilini Türkçeleştirmek üzere 1942'de çalışmalara başlandı. Önce Türk Dil Kurumundan bir Türkçeleştirme tasarısı istendi¹. Bundan sonra Ankara ve İstanbul Üniversitelerinin Hukuk Fakülteleriyle hukuk ve dil işlerinde yetkili yirmi kişiden birer tasarı istendi. Hepsi 23'ü bulan bu tasarılar, hukukçu profesörlerle ünlü yazarlardan kurulan bir komis-

¹ Bu ilk tasarımı Hasan Reşit Tankut'la Ömer Asım Aksoy hazırlamışlardı.

yonda tek metin haline getirildi². Bu metin bir de Türk Dil Kurumu Genel Merkez Kurulunun incelemesinden geçti.

Kanunlaşması için Büyük Millet Meclisine önerilen bu tasarı, Meclisin özel bir komisyonunda da görüşülüp tartışıldıktan sonra 1945'te kanunlaştı.

TEŞKİLÂTI ESASİYEYE DÖNÜŞ :

Teşkilâtı Esasiye Kanununun Türkçeleştirilmesini, ilericiler alkışlarken, alışkanlıklarının tutsağı olan gericiler veya hünerleri ellerinden gidecek olan "ıstılahperdaz"lar yeriyorlardı. 1946'da çok partili rejime girilince bu konuda da tartışmalar arttı. İş büyüdükçe büyüdü ve 1950'nin siyasî iktidarı Anayasa diline karşı gösterilen tepkiyi benimseyerek 1952'de Türkçe Anayasa metnini kaldırdı; Osmanlıca Teşkilâtı Esasiye metnini geri getirdi.

YENİDEN ANAYASAYA :

1960 devrimi üzerine, önce 12 haziran 1960'ta ilân edilen Geçici Anayasa, daha sonra 9 temmuz 1961'de halk oyuna sunulurken kabul edilen şimdiki Anayasa, dil bakımından Teşkilâtı Esasiye dilini değil, 1945 Anayasası dilini kullandı ve kanun dilinde Türkçeleşmenin güzel örneklerini vererek hukukçulara yol gösterdi.

HUKUK DİLİNDE TÜRKÇELEŞME :

Anayasanın özleşmesi hukuk dilimizde iki türlü Türkçeleşmeye yol açtı: (a) Hukuk terimlerinin Türkçeleştirilmesine, (b) Genel kavramları belirtmek için kullanılan sözcük ve cümlelerin Türkçeleştirilmesine.

A. Türkçe hukuk terimlerinin başında "Anayasa" sözü gelir: Hukuk Fakültelerinde okutulan eski **Hukuku Esasiye**, bugün **Anayasa Hukuku** olmuştur.

Anayasanın hukuk terimlerini nasıl Türkçeleştirmiş olduğunu anlamak için şu örneklere bakalım :

ahvali şahsiye	:	kişi halleri
amme hükmî şahsiyeti	:	kamu tüzel kişiliği
celse	:	oturum

² Bu metin daha ziyade Hasan Reşit Tankut ve Ömer Asım Aksoy tasarısından faydalanılarak meydana getirilmişti.

inikat	:	birleşim
muhakeme etmek	:	yargılamak
dâirei kaza	:	yargı çevresi
Divanı Âli	:	Yüce Divan
Divanı Muhasebat	:	Sayıştay
Şurayı Devlet	:	Danıştay
Mahkemei Temyiz	:	Yargıtay
ekseriyeti mutlaka	:	salt çoğunluk
adedi mürettep	:	tamsayı
gayrı hukukî	:	hukuk dışı
gayrı menkul	:	taşınmaz
hacretmek	:	kısıtlamak
hâkimiyet	:	egemenlik
hey'et	:	kurul
hey'eti vekile	:	bakanlar kurulu
hidematı ammeden memnû	:	kamu hizmetlerinden yasaklı
ilga etmek	:	kaldırmak
intihap	:	seçme
müntehip	:	seçmen
intizamı amme	:	kamu düzeni
isticvap etmek	:	sorguya çekmek
istimlâk etmek	:	kamulaştırmak
itham etmek	:	suçlandırmak
itimat rey'i	:	güven oyu
kanuniyet kesbetmek	:	kanunlaşmak
kat'iyet kesbetmek	:	kesinleşmek
lâyiha	:	tasarı
merkeziyet	:	merkezden yönetim
mahallî idare	:	yerinden yönetim
mahkûm olmak	:	hüküm giymek
makable şâmil olmak	:	geriye yürüme
masuniyeti teşriyye	:	yasama dokunulmazlığı
meclis-i müessisan	:	kurucu meclis
menafii amme	:	kamu yararı
mer'iyete vaz'edilmek	:	yürürlüğe konmak
meriyü'l icra olmak	:	yürürlüğe girmek
merkezi hükümet	:	başkent
muamelâtı zatiye	:	özlük işleri

murakabe etmek	:	denetlemek
müddeiumumi	:	savcı
mükellef	:	yükümlü
nizamname	:	tüzük
talimatname	:	yönetmelik
örfî idare	:	sıkı yönetim
referandum	:	halkoyu
reye vaz'etmek	:	oylamak
tadil etmek	:	değiştirmek
takrir	:	önerge
taksimi a'mal	:	işbölümü
tayin etmek	:	atamak
tasdik etmek	:	onaylamak
tefsir etmek	:	yorumlamak
tevsiî mezuniyet	:	yetki genişliği
vacibü'l ittiba' olmak	:	bağlamak
vilâyet	:	il
zabit	:	tutanak

B. Genel kavramları belirten sözcük ve cümlelerin nasıl Türkçeleştirilmiş olduğunu anlamak için de Teşkilâtı Esasiye Kanunu ile Anayasanın aynı hükümleri taşıyan iki maddesini karşılaştıralım :

Teşkilâtı Esasiye Kanununun 17. maddesi :

Hiçbir mebus, meclis dahilindeki rey ve mütalâasından ve beyanından ve meclisteki rey ve mütalâasının meclis haricinde irad ve izharından dolayı mesul değildir. Gerek intihabından evvel ve gerek sonra aleyhine cürüm isnadolunan bir mebusun maznunen isticvabı veya tevkifi veyahut muhakemesinin icrası heyeti umumiyenin kararına menuttur. Cinaî cürümüşut bundan müstesnadır. Ancak bu takdirde makamı aidi meclisi derhal haberdar etmekle mükelleftir. Bu mebusun intihabından evvel veya sonra aleyhine sadır olmuş cezaî bir hükmün infazı mebusluk müddetinin hitamına kadar talik olunur. Mebusluk müddeti esnasında mürüru zaman ceryan etmez.

Bu hükümler Anayasanın 79. maddesinde şöyle bir anlatımla yer almıştır :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeleri meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden ve bunları meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar.

Seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen bir meclis üyesi, kendi meclisinin kararı olmadıkça tutulamaz, sorguya çekilemez, tutuklanamaz ve yargılanamaz. Ağır cezayı gerektiren suçüstü hali bu hükmün dışındadır. Ancak, bu halde, yetkili makam, durumu hemen ve doğrudan doğruya üyenin meclisine bildirmek zorundadır.

Bir meclis üyesi hakkında seçimden önce veya sonra verilmiş bir ceza hükmünün yerine getirilmesi, üyelik sıfatının sona ermesine bırakılır. Üyelik süresince zamanaşımı işlemez.

Teşkilâtı Esasiye Kanununun 20. maddesi :

Meclis müzakeratı alenidir ve harfiyen neşrolunur. Fakat nizamname-i dahilide münderiç şeraite tevfikan meclis hafi celseler dahi akdedebilir ve hafi celseler müzakeratının neşri meclisin kararına menuttur.

Bu maddedeki hükümler Anayasanın 87. maddesinde şöyle yazılıdır :

Meclis görüşmeleri açıktır ve ilgili meclisin tutanak dergisinde tam olarak yayımlanır. Meclisler iç tüzük hükümlerine uygun olarak kapalı oturumlar yapabilirler. Bu oturumlardaki görüşmelerin yayımı ilgili meclisin kararına bağlıdır.

Görülüyor ki Anayasanın dili gerek terimler, gerekse genel kavram sözcükleri ve cümle yapısı bakımından Teşkilâtı Esasiyedeki dile göre çok özleşmiştir.

YÜZDE KAÇ TÜRKÇE :

Eski ve yeni metinlerde Türkçe oranı yüzde kaçtır?

Yaptığımız incelemelere göre, Teşkilâtı Esasiye Kanununun dili % 25, Anayasanın dili % 70 Türkçedir.

Teşkilâtı Esasiye Kanununun çıkarıldığı 1924 yıllarında genel yazı dili ortalaması % 45 iken bugün genel yazı dili ortalaması % 72'dir. (Gazete dili ortalaması % 63, roman dili ortalaması % 80'dir.) Bu oranların karşılaştırılmasından anlaşılır ki kırk yıl içinde Anayasa dili % 45, yazı dili ise % 27 fazla Türkçe kazanmıştır. Bu, özleşme hızı bakımından Anayasanın yazı dilini geçtiğini gösterir.

Anayasanın, % 70 Türkçe ile yazı dilinin % 72 Türkçesine yaklaşmış olması, çok büyük bir ilerleme olmakla kalmamış, hukuk dilindeki geleneksel tutuculuğun ortadan kaldırılmasında önemli bir etken olmuştur. Yargıtay, İçtihadı Birleştirme kararlarında çok öz bir

dil kullanmakta ve kimi zaman Öztürkçeye Anayasadakinden daha çok yer vermektedir. Başka bir incelememizde örnek gösterdiğimiz İctihadı Birleştirme kararında dil, % 72 Türkçe ile genel yazı dili ortalamasına ulaşmıştır ki bu, geçmişini bildiğimiz hukuk dili gibi bir uzmanlık dili için başarıların en üstünüdür.

Şunu da söylemek gerekir ki kimi mahkemeler, Anayasanın ve Yargıtayın kullandığı dili örnek tutarlarken kimi mahkemeler kendilerini eski "sakki adli"den kurtaramamışlardır.

Anayasadan sonra çıkan kanunların dilinde genel olarak önemli bir Türkçeleşme vardır. Bununla birlikte kimi kanunlarda Anayasada kullanılmış olan birtakım Türkçe sözcükler yerine Türkçe olmayan eski sözcüklerin kullanıldığı görülmektedir.

* * *

Anayasada geçen Türkçe hukuk terimleriyle yeni Türkçe sözcüklerin hepsini, Osmanlıca karşılıklarıyla birlikte Anayasa Sözlüğü adlı kitabımızda³ göstermiştik. Konumuzla ilgili olarak, burada o sözlüğü de hatırlatmak isteriz.

II

Bu bölümde, Anayasada geçen Türkçeleştirilmemiş ya da Türkçeleştirilememiş sözleri gösterecek ve Anayasadaki birtakım dil pürüzlerine ilişeceğiz.

İKİLİ KULLANMA :

A. Anayasada aynı kavram için bir maddede Türkçe, başka bir maddede Osmanlıca kullanıldığı vardır. Örnekler :

acele (125) – ivedi (92)

ait (36 kenar başlığı, 131, 141) - ilişkin (128)

beraber (157) – birlikte (74, 89, 93, 151)

beyan (33, 132) – bildirim (59)

beynelmîlel (153) – milletler arası (65, 66, 97)

dâhil (156) – iç (31, 84, 105, 108, 109, 131, 154)

esas (17, 21, 23, 26, 30, 38, 41, 42, 46, 55, 57, 106, 112, 115, 116, 117, 118, 119, 121, 122, 129, 134, 140, 141, 151, 153, 157, G. 10)

– öz (11)

³ Anayasa Sözlüğü, Türk Dil Kurumu yayımlarından; birinci baskı 1961, ikinci baskı 1962, üçüncü baskı 1962.

- faaliyet (56, 57, 83 kenar başlığı, 84, 85, 131) – çalışma (G.3)
- fiil (22, 33, 34) – eylem (54, 105, 114, 131)
- fikir (42) – düşünce (19 kenar başlığı, 20, 23, 26, 79, 94, 140)
- hal (başlangıç, 14, 15, 16, 22, 34, 38, 39, 63, 65, 66, 80, 81, 84, 92, 100, 109, 114, 121, 123, 125, 134, 135, 138, 144, 148, 152, G. 4, 9) – durum (13 kenar başlığı, 47, 50, 72, 105, 115)
- hareket (119) – davranış (başlangıç)
- hariç (68) – dış (18, 19, 24, 34, 66, 79, 84, 93, 100, 114, 118, 120, 126, 131, 145, 148, 155), dışarı (109)
- hayat (15, 56) – yaşayış (45)
- idare (8, 92, 112, 114, 115, 116, 117, 121, 132, 140, 152, 154) – yönetim (46, 75, 78, 112, 119, 120, 123 kenar başlığı, 131)
- iskân (38) – yerleştirmek (131)
- itibaren (G. 4) – başlayarak (81, 89, 128, 150, 152, G. 3, 7)
- kısım (13, 38, 135, 156) – bölüm (115, 143)
- lâzım (92) – gerekli (10, 30, 35, 45, 50, 92, 97, 104, 111, 124, 131, 135, 144, 145, 148)
- mahalli idare (116) – yerinden yönetim (112)
- maksat (30, G.4) – amaç (18, 19, 22, 36, 37, 38, 40, 47, 50, 53, 115, 153, G. 10)
- memleket (42) – yurt (başlangıç, 18, 60, 100, 124)
- merkezî idare (115) – merkezden yönetim (112)
- misil (141) – kat (145)
- muhalefet (56) – aykırılık (81, 125, 149, 151, 152, G. 4, 9)
- münasebet (47, 65) – bağ (116)
- müşterek (76 başlığı, 116) – ortak (başlangıç)
- saha (131) – alan (21, 40, 42, 46, 72, 113, 145, 149)
- siyasî (10, 12, 19, 23, 26, 56, 57, 70, 79, 84, 85, 89, 90, 92, 94, 105 kenar başlığı, 109, 119, 120, 131, 149) – siyasal (145)
- tabi olmak (70, 137, 155, G. 11) – bağlı olmak (21)
- tabi tutmak (30) – bağlamak (38, 39)
- takibat (79) – kovuşturma (15), 118, 134, 140, 144)
- tarafından (başlangıç, 6, 17, 22, 27, 94, 103, 110, 116, 121, 122, 138, 143, 153, 155) – eliyle (117, 130, 144), – ce (7, 19, 57, 64, 65, 70, 72, 75, 78, 81, 83, 89, 90, 92, 93, 94, 95, 98, 102, 107, 108 kenar başlığı, 110, 120, 127, 128, 131, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 151, 152, G. 1, 2, 4, 9, 10)
- tecavüz (22) – saldırı (28)

- tekrarlamak (79) – yenilemek (125)
 teşekkül (118) – kuruluş (78, 103, 122)
 teşkilât (48, 129) – kuruluş (112, 115)
 vasıta (31, 87) – araç (23, 26, 37)
 vatan (başlangıç, 54, 77, 96, 99, 123) – yurt (başlangıç, 18, 60, 100)
 vazife (109) – görev (6, 22, 31, 34, 46, 59, 64 kenar başlığı, 75, 77,
 78, 84, 96, 97 kenar başlığı, 98, 100, 101, 103, 104, 105 kenar
 başlığı, 110, 111, 112, 113, 116, 117, 119, 120, 121, 122,
 129, 132, 133, 134, 136, 137, 138, 142, 144 kenar başlığı, 145,
 146, 147, 149, 154, G. 4, 5, 6, 8, 9)
 zarurî (38) – zorunlu (30, 42).

B. Kimi zaman aynı kavramın hem Türkçesine, hem Osmanlıcasına bir madde içinde bile raslanmaktadır. Örnekler :

- “Başlangıç” kısmında “mücadele” ve “savaşmak”;
 “Başlangıç” kısmında ve 124. maddede “vatan” ve “yurt”;
 4. maddede “esas” ve “kaynak”;
 25. „ „ “vasıta” ve “araç”;
 30, 54, 79, 124. maddelerde “hal” ve “durum”;
 30. maddede “hariç” ve “dış”;
 38. „ „ “bedel” ve “karşılık”;
 41. „ „ “hayat” ve “yaşayış”;
 41 ve G. 6. maddelerde “maksat” ve “amaç”;
 76. madde üstündeki genel başlıkta ve kenar başlığında “-e ait”
 ve “-le ilgili”;
 109 ve G. 9. maddelerde “itibaren” ve “başlıyarak”;
 120. maddede “tarafından”, “eliyle” ve “-ce”;
 122. „ „ “idare” ve “yönetim”;
 138. „ „ “-e ait” ve “ile ilgili”;

OSMANLICA SÖZCÜKLER :

- Anayasada kullanılan Osmanlıca sözcüklerin başlıcaları şunlardır :
- adâlet (başlangıç, 10, 11, 41, 45 kenar başlığı ve metin, 109,
 143, 144)
 adlî (15, 141)
 adliye (139)
 af (11, 64, 68, 131)

- aleyh (138)
asıl (başlangıç, 75, 140, 142, 143, 145)
askerî (68, 125, 134, 137, 138, 141, 142, 145, 147, 149)
aslı (117)
azlolunmak (133)
bazı (153)
bedel (38)
beden (42, 49)
beyanda bulunmak (33, 132)
bina (G. 1)
caiz (133, 145)
cevap (27)
cezaî (G. 4)
ciddî (151)
cinsiyet (12, 43)
Cumhuriyet (başlangıç, 1, 2, 9, 57, 63, 65, 70, 72, 73, 74, 77, 84, 92, 94, 96, 97, 100, 124, 137, 139, 143, 145, 147, 153, G. 1, 2, 3, 4, 10)
daima (başlangıç)
dair (153)
daire (127)
dâva (31, 34, 57, 114, 132, 138, 139, 140, 141, 148, 149, 150, 151, G. 4, 9)
defa (124)
delil (30, 33)
derhal (157)
devam (30, 92)
devam olunmak (G. 8)
devredilmek (5, 10, 131)
diğer (23, 35, 83, 106, 115, 117, 127, 134, 139, 140, 147, 152, G. 4, 7)
dinî (19)
divan (90, 106, 147, 148)
diyanet (154)
dürüstlük (75)
emanet (başlangıç)
emir (15, 16, 105, 125, 132)
emretmek (107, G. 7)
eser (50)

- etraf (başlangıç)
 evlât (başlangıç)
 eziyet (14)
 faiz (39)
 fazilet (başlangıç)
 fazla (124, 126)
 felsefî (12)
 fert (başlangıç, 10)
 fıkra (24, 65, 70, 92, 155, 157, G. 4)
 haber (23, 121)
 had (38, 39)
 hainlik (99)
 hak (başlangıç, 2, 9, 10, 11, 13, 14, 19 kenar başlığı, 21, 22, 24 kenar başlığı, 26, 27, 28, 30 kenar başlığı, 31, 36, 42, 44, 46, 47, 49 kenar başlığı, 55, 56, 57, 58, 59, 62, 65, 70, 71 kenar başlığı, 96, 117, 127, 130, 131, 134, 140, 149 kenar başlığı, 150, G. 9)
 hakaret (34)
 hâkim (14, 15, 16, 22, 27, 30, 32, 68, 132, 133, 134, 137, 139, 143, 144, 147, 149)
 hâkimlik (133 kenar başlığı, 134 kenar başlığı, 138, 140, 141, 143, 146)
 hakkaniyet (26, 38)
 hapis (68)
 harç (61)
 haysiyet (14, 22, 27, 41, 45)
 herhalde (38)
 herkes (10, 12, 14, 17, 18, 19, 20, 28, 29, 31, 36, 40, 42, 48, 49, 54, 61, 135)
 hesap (64, 127, 128)
 hesap vermek (57)
 hizmet (34, 39, 46, 58, 59, 68, 72, 80, 115, 117, 119, 125, 126, 134, 138)
 hukuk (başlangıç, 2, 8, 10, 13, 66, 96, 132, 145)
 hukukî (başlangıç, 19, G. 2, 4)
 husus (90, 93, 118)
 huzur (başlangıç, 10)
 hüküm (8, 9, 22 kenar başlığı, 24, 30 kenar başlığı, 42 kenar başlığı, 56 kenar başlığı, 57, 65, 70, 76 kenar başlığı, 79,

81, 83 kenar başlığı, 85, 86, 87, 92, 93, 117 kenar başlığı,
118, 119, 120, 124, 125, 126, 127, 130, 132, 137, 139, 141,
142, 149, 151, 152, 153, 155, 157, G. 3, 4, 8, 10, 11)

hükümet (105, G. 4)

hür (22)

hürriyet (başlangıç, 10, 11, 13, 14, 17, 18, 19, 20, 21 kenar başlığı,
22, 28 kenar başlığı, 31 kenar başlığı, 40, 57, 124)

ısrar etmek (125)

ibâdet (19)

ibaret (88)

idarî (65, 120, 140, 142)

iddia (30, 81, 149, 151, 152, G. 4, 9)

ihtilâs (68)

ihtiyaç (42, 49, 50, 116)

iktisat (40, 145)

iktisadî (10, 18, 19, 23, 41, 42, 47, 53, 65, 115, 119, 126, 127, 129)

ilân (başlangıç, 66, 109, 123, 124, G. 1)

ilâve (82)

ilham (başlangıç)

imkân (23, 50, 74, 78, 119)

imtiyaz (12, 140)

inha (78)

iptal (81, 149, 150, 152, G. 4, 9)

irade (başlangıç)

irtifak (38, 131)

irtikâp (68)

isnat (34, 118)

ispat (34 kenar başlığı)

istismar (19)

istisna (15, 47, 59, 125, 133)

işkence (14)

itiraz (75, G. 4)

izin (23, 24, 28, 29, 44, 46, 56, 66, 80, 106, 130)

kabûl (başlangıç, 34, 64, 75, 78, 80, 92, 93, 94, 97, 109, 128, 155,
157, G. 5, 7, 11)

kademe (115)

kanaat (19, 20, 23, 26, 119, 132)

- kanun (6, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 26, 27, 28, 29, 30, 33, 36, 37, 38, 39, 40, 42, 44, 46, 47, 54, 55, 57, 59, 60, 61, 64, 68, 70, 74, 75, 78, 82, 91, 92, 94, 106, 107, 111, 112, 113, 116, 117, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, G. 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10)
- kanuni (19, 33 kenar başlığı)
- karar (14, 15, 16, 17, 22, 27, 30, 54, 57, 75, 78, 79, 80, 81, 89, 90, 94, 98, 99, 106, 108, 109, 116, 118, 122, 124, 132, 135, 139, 141, 143, 144, 146, 151, 152, G. 4)
- kayıt (23, 70, 155)
- kenar (156)
- kısmen (19)
- kitap (24)
- madde (70, 108, 116, 149, 156, 157, G. 10, 11)
- maddî (10, 14, 50)
- mahal (138)
- mahallî (92, 116)
- mahkeme (7, 22, 30, 31, 57, 64, 65, 81, 119, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, G. 4, 9)
- mahkûm (22)
- makam (8, 62, 79, 100, 120, 152)
- malî (23, 42, 53, 57, 61, 94, 121, 126 kenar başlığı, 128, G. 4)
- maliye (65, 116)
- manevî (10, 14, 110)
- mecburî (50)
- mensup (118, 127, 139)
- merci (15, 16, 32, 114, 118, 122, 132, 139, 140, 141, 142, 151, G. 4)
- merkez (112, 119, 120)
- merkezî (115, 116)
- meslek (23, 68, 118, 122, 133, 134, 140, 144, 146)
- meşru (başlangıç, 31, 66)
- metin (92, 94, 156)
- millet (başlangıç, 3, 4, 57, 76, 97)
- millî (başlangıç, 2, 11, 16, 18, 22, 40, 41, 60 kenar başlığı, 94, 110, 111)

- milliyet (başlangıç)
miras (36)
muaf (68)
muteber (149)
muvazzaf (68)
mülkiyet (36, 37 kenar başlığı, 38, 65, 131)
mümkün (başlangıç, 155)
müsaade (131)
müsadere (25, 33)
nüfuz (19)
özür (80, 106)
rağmen (68)
razı (34)
reddetmek (92, 104)
refah (başlangıç)
resim (61)
resmî (3, 78, 108, 109, 113, 145, 150, 152, 157, G. 9)
rüşvet (68)
sâbit (119)
sadece (156)
sebeup (11, 30, 50, 73, 74, 97, 100, 106, 108, 124, 133, 144)
serbest (19, 21, 23, 26, 40, 46, 55, 56, 120)
servet (37, 130)
seviye (21, 41, 45, 153)
sevk (90)
seyahat (18)
sıfat (70, 79, 95, 96, 97, 116, 125, 147, 148)
sınıf (4, 12, 143)
siyaset (105)
sulh (başlangıç)
suret (4, 10, 19, 31, 57, 82, 120, 125, 130, 132)
şahsî (19, 33)
şan (96)
şart (4, 10, 23, 26, 30, 38, 39, 42, 43, 49, 54, 55, 65, 68, 71, 77,
94, 96, 107, 113, 115, 118, 138, 143, 145)
şekil (1 kenar başlığı, 9, 39, 42, 84, 92, 153)
şikâyet (62, 75)
şuur (başlangıç)

- tabii (32, 70, 130)
tahmin (94)
tahrip (131)
takdir (65)
takibeden (82, G. 1)
taksir (68)
taksit (38, 39)
talimat (132)
tam (87, 89, 103, 104)
tamam (38, 135)
taraf (151, 152)
tarih (70, 81, 89, 109, 114, 152, 153, G. 3, 4, 5, 6)
tarz (148)
tasarruf (41, 130, G. 4)
tavsiye (132)
tedbir (33, 42, 49, 129)
teklif (9, 78, 91, 92, 94, 99, 109, 110, 155)
tekrar (79)
telkin (132)
teminat (başlangıç, 118 kenar başlığı, 127, 133 kenar başlığı,
137, 138, 140, 141, G. 4)
temsil (76, 77 kenar başlığı, 94, 97, 110)
temyiz (151)
tesbit (109, G. 10)
teşebbüs (39, 40, 78, 119, 126, 127, 130)
teşkil (125)
tıbbî (49)
ticarî (65)
unsur (56)
usul (14, 15, 16, 26, 38, 56, 123, 126, 127, 136, 140, 141, 143, 145, 148)
vatandaş (başlangıç, 42, 50, 54, 55, 56, 62, 119, 123)
vicdan (19)
vicdanî (132)
zam (82)
zaptetmek (25)
zarar (30, 114, 131)
zimmet (68)
zümre (4, 12)

OSMANLICA KALIPLAR :

Anayasada Osmanlıca kalıplarla söylenmiş birçok cümleler bulunmaktadır. Bunlar Türkçe kalıplarla yazılabılırdı. Şöyle ki :

A. “Sahiptir” klişesiyle yapılmış cümleler vardır. Bir örnek :

Madde : 18 - Herkes seyahat hürriyetine sahiptir... Herkes dilediği yerde yerleşme hürriyetine sahiptir.

Bu madde “herkesin seyahat hürriyeti vardır... Herkesin dilediği yerde yerleşme hürriyeti vardır” biçiminde yazılabılırdı.

Anayasada bulunan “sahiptir” klişeli başka maddeler şunlardır :

Başlangıç, 10, 14, 17, 19, 20, 21, 26, 28, 29, 31, 32, 34, 36, 37, 40, 44, 46, 47, 48, 55, 56, 58, 62, 102, 115, 120, 121, 138, 140, 141.

B. “Tarafından” ile yapılmış cümleler vardır. Bir örnek :

Madde : 22 - ... hâkim tarafından verilecek kararlar ...

Bu anlatım “hâkimce verilecek kararlar” ya da “hâkimin verdiği kararlar” biçiminde olabilirdi.

Anayasada bulunan “tarafından” klişeli başka maddeler şunlardır :

Başlangıç, 6, 17, 22, 27, 94, 103, 110, 116, 120, 121, 122, 138, 143, 153, 155.

Anayasanın kimi maddelerinde “tarafından” yerine “-ce” ve “eliyle” de kullanılmıştır. Bu maddeler Anayasa Sözlüğü adlı kitabımızda gösterilmiştir.

C. “Ait” ile yapılmış cümleler vardır. Örnekler :

Madde : 130 - Tabii servetler ve kaynakları, devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı devlete aittir.

İkinci cümle “ait”siz olarak “bunların aranması ve işletilmesi hakkı devletindir” biçiminde kurulabilirdi.

Madde : 131 - ... bütün ormanların gözetimi devlete aittir.

Bu cümle de “bütün ormanları devlet gözetir” demektir.

Aşağıdaki maddede kullanılan “işlere ait” yerine de “işlerle ilgili” konulabilirdi :

Madde : 141 - Askerî Yargıtay ... kanunla gösterilen askerî işlere ait belli davâlara ilk ve son derece mahkemesi olarak da bakar.

Anayasada “ait”in kullanıldığı, başka maddeler şunlardır : 36. maddenin kenar başlığı, 76. madde üstündeki genel başlık (kenar başlığında “ilgili” de kullanılmıştır), 138 (hem “ait”, hem “ilgili” kullanılmıştır).

Anayasa Sözlüğü adlı kitabımızda görüldüğü üzere birçok maddelerde “ilgili” kullanılmıştır.

Ç. Madde : 156 - Bu Anayasanın dayandığı temel görüş ve ilkeleri belirten Başlangıç Kısmı Anayasa metnine dâhildir.

Bu maddedeki “metnine dâhildir” sözü “metninin içindedir” ya da “metninden sayılır” olabilirdi. Nitekim maddenin ikinci fıkrasında Madde kenar başlıkları... Anayasa metninden sayılmaz denilmektedir.

D. Kanunların zincirleme cümlelerle yazılması geleneği Anayasanın birçok maddelerinde kırılmıştır. Ama kimi maddelerinde böyle cümleler görülmektedir. Kavramın daha kolay anlaşılabilmesi için bu cümleler parçalanabilirdi. Bir örnek :

Madde : 149 - Cumhurbaşkanı, son milletvekili genel seçimlerinde muteber oy sayısının en az yüzde onunu alan veya Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsilcisi bulunan siyasi partiler veya bunların meclis grupları; Yasama Meclislerinden birinin üye tamsayısının en az altıda biri tutarındaki üyeleri; kendi varlık ve görevlerini ilgilendiren alanlarda Yüksek Hâkimler Kurulu, Yargıtay, Danıştay, Askerî Yargıtay ve Üniversiteler, kanunların veya Türkiye Büyük Millet Meclisi içtüzüklerinin veya bunların belirli madde ve hükümlerinin Anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal dâvası açabilirler.

Bu madde şu biçimde yazılıyorsa, şüphesiz ki dilimizin bugünkü durumuna daha uygun ve Anayasada kullanılan yeni sözcüklerle daha uyumlu olurdu :

Aşağıdaki makam ve kurullar ;

Kanunların,

Türkiye Büyük Millet Meclisi içtüzüklerinin,

Bunların belirli madde ve hükümlerinin

Anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açabilirler :

a) *Cumhurbaşkanı ;*

b) *Son milletvekili genel seçimlerinde muteber oy sayısının en az yüzde onunu alan veya Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsilcisi bulunan siyasi partiler veya bunların meclis grupları ;*

c) *Yasama Meclislerinden birinin üye tam sayısının en az altıda biri tutarındaki üyeleri ;*

Kendi varlık ve görevlerini ilgilendiren alanlarda ;

ç) *Yüksek Hâkimler Kurulu,*

- d) *Yargıtay,*
- e) *Danıştay,*
- f) *Askerî Yargıtay,*
- g) *Üniversiteler.*

ANLATIM AKSAKLIKLARI :

Anayasanın kimi maddelerinde anlatım aksaklıkları görüyoruz.
Örnekler :

A. 24. maddede şöyle denilmektedir :

Kitap ve broşür yayımı izne bağlı tutulamaz. Sansür edilemez.

Bu yazılışa göre sansür edilemiyen şey, kitap ve broşürün kendisi değil, yayımlanması oluyor. Bizce maddeden maksat şudur : “Kitap ve broşür, yayımından önce sansür edilemez ve yayımı izne bağlı tutulamaz”.

B. 30. maddede şöyle denilmektedir :

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmayı veya delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunla gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir.

Bu anlatımdaki aksaklığın giderilmesi için “zorunlu kılan”dan sonra “durumlarda, hallerde” gibi bir “belirtilen”in getirilmesi gerektir. Şimdiki biçimle “diğer hallerde” belirtileni “...zorunlu kılan”ı da kapsamış oluyor ki böyle bir söz aksaktır.

“Diğer” sözcüğü kaldırılırsa, cümle yine düzelir. O zaman “...zorunlu kılan ve kanunla gösterilen hallerde” denilmiş ve doğru bir söz kurulmuş olur.

C. 65. maddenin ilk fıkrası şöyledir :

Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası Kurumlarla yapılacak antlaşmaların onaylanması Türkiye Büyük Millet Meclisinin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır.

Bize göre, maddedeki “onaylamayı” sözcüğü “antlaşmayı” olmalı idi. Çünkü Büyük Millet Meclisi “onaylamayı” değil, “antlaşma”yı uygun bulur, ya da bulmaz. “Onaylamak” daha önce yapılmamıştır ki onu uygun bulup bulmamak söz konusu olsun. Onaylama yetkisi Büyük Millet Meclisindedir. Onaylanacak şey de “antlaşma”dır.

Bu maddenin daha sonraki bir fıkrasında “yürürlüğe konabilir”, bundan sonraki bir fıkrasında da “yürürlüğe konulamaz” sözleri geç-

mektedir. Edilgen olan “komak” yerine “konulmak” da kullanılabilir. Ama bir metinde, hele aynı madde içinde iki ayrı biçim kullanılmasa daha uygun olurdu.

Ç. 78. maddede şöyle bir fıkra var :

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, devlet ve diğer kamu tüzel kişilerinde ve bunlara bağlı kuruluşlarda, devletin veya diğer kamu tüzel kişilerinin doğrudan doğruya veya dolayısıyla katıldığı teşebbüs ve ortaklıklarda . . . görev alamazlar.

Bu maddedeki birinci “kamu tüzel kişileri” sözü, terim olarak birtakım kuruluşları bildiriyor. “Kuruluşlarda görev almak” dile aykırı değildir. Ancak “kişilerde görev almak” biçimi dile aykırı bir söz etkisi yapıyor. Bunun için “kamu tüzel kişileri” yerine “kamu tüzel kişiliği” denilmiş olsaydı daha uygun düşerdi.

D. 87. maddenin son fıkrası şudur :

Meclislerdeki açık görüşmelerin her türlü vasıta ile yayımı önlenemez.

“Her türlü vasıta ile önlenemez” sözü şivemize aykırıdır.

Cümlelerin aksaklıktan kurtarılması için şu iki biçimi gösterebiliriz :

1) *Meclislerdeki açık görüşmelerin her türlü vasıta ile yayımlanması serbesttir.*

2) *. . . görüşmelerin yayımlanması hiçbir suretle önlenemez.*

E. 138. maddenin üçüncü fıkrası şöyledir :

Askerî mahkemelerin, savaş veya sıkı yönetim hallerinde hangi suçlar ve hangi kişiler bakımından yetkili olduğu kanunla gösterilir.

Bu fıkradaki şivesizliğin düzeltilmesi için de iki biçim gösterebiliriz:

1) *Askerî mahkemelerin savaş veya sıkı yönetim hallerinde hangi suçlara bakmaya ve hangi kişileri yargulamaya yetkili olduğu kanunla gösterilir.*

2) *Askerî mahkemelerin savaş veya sıkı yönetim hallerinde, suçlar ve kişiler bakımından yetkisi kanunla gösterilir.*

F. Geçici 1. maddenin ikinci fıkrasında şöyle denilmektedir :

Seçim sonucunun Yüksek Seçim Kurulunca ilânını tâkibeden beşinci gün, her iki meclis kendiliğinden . . . toplanır.

“İlânı takibeden gün” ilândan sonraki birinci gündür.

“Beşinci gün” için “ilânı takibeden” denilemez. “İlânından beş gün sonra” ya da “ilânının beşinci günü” demek gerekir.

G. 153, G. 1, G. 2, G. 3, G. 4, G. 6, G. 7, G. 8, 156, 157. maddeler “bu Anayasa” sözüyle başlamaktadır.

Birine bakalım :

Geçici 1. madde – Bu Anayasaya göre kurulan Millet Meclisiyle Cumhuriyet Senatosunun seçimleri aynı günde yapılır.

Düşüncemize göre buradaki ve yukarıda numaralarını gösterdiğimiz maddelerdeki “bu” sözcüklerine gereklik yoktur. Adı geçen maddelerde “bu”ların kullanılması, birçok kanunlarda görülen “bu kanuna göre” sözündeki “bu”nun etkisi altında kalınmış olmasından ileri geliyor. Oralarda “kanuna göre” denilemez. Çünkü o zaman hangi kanunun belirtmek istendiği anlaşılabilir. Ama Anayasa bir tane olduğundan “bu” ile belirtilmesine gereklik yoktur.

TÜRKÇE SÖZLÜKLE KARŞILAŞTIRMALAR :

Anayasada kullanılan kimi sözcükler, ya şekil, ya anlam bakımından Türkçe Sözlükte gösterilenlere uymamaktadır. Örnekler :

A. Türkçe Sözlüğe göre “yayma işi: neşir” kavramını gösteren sözcüğümüz “yayım”; “basılan veya yayılan şeyler: neşriyat” kavramını belirten sözcüğümüz de “yayın”dır. Anayasanın 122. maddesinde :

Hâkim tarafından verilecek kararlar saklı olmak üzere, olaylar hakkında yayım yasağı konamaz.
denilmektedir.

Yukardaki açıklamamıza göre buradaki “yayın” sözcüğü yerine “yayım” kullanılması uygun olurdu. Nitekim Anayasanın 23, 24, 87, 121. maddelerinde doğru olarak “yayım” kullanılmıştır. Birini görelim:

Madde : 24 – Kitap ve broşür yayımı izne bağlı tutulamaz.

B. Türkçe Sözlükte “neşretmek” karşılığı olarak “yayımlamak” sözcüğü vardır. “Yayımlamak” diye bir sözcük yoktur. Bu kavram için Anayasanın 22, 23, 24, 27. maddelerinde “yayımlamak”; 87, 93, 97, 107, 108, 113, 150, 152, 157, G. 9. maddelerinde “yayınlamak” kullanılmıştır. Hattâ 65. maddede hem “yayınlanma”, hem “yayımlanma” aynı anlamla kullanılmıştır :

Madde : 65 - (şu, şu nitelikteki) andlaşmalar (şöyle, şöyle olmak şartıyla) yayınlanma ile yürürlüğe konabilir.

... ancak (şu, şu nitelikteki) andlaşmalar yayımlanmadan yürürlüğe konulamaz.

C. Anayasanın 38, 39. maddelerinde “öngörmek” sözü vardır. Eskiden “derpiş etmek” ile anlattığımız kavramı karşılamaktadır :

Madde : 39 - Kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüsler, kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılığı kanunda gösterilen şekilde ödenmek şartıyla devletleştirilebilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngördüğü hallerde ödeme süresi on yılı aşamaz.

Anayasanın getirdiği bu “öngörmek” çarçabuk tutunmuştur. Çok kullanılmaktadır. Türkçe Sözlükteki “öngörü”nün anlamı ise “dürendişlik”tir.

Ç. 41. maddede geçen “öncelik” sözcüğü “önce (takdimen) yapılacak iş” anlamına kullanılmıştır:

Madde : 41 - . . . millî tasarrufu artırmak, yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmek ve kalkınma plânlarını yapmak devletin ödevidir.

“Öncelik”in bu kavramı belirtebileceği kanısındayız. Türkçe Sözlükte sadece “takaddüm” ve “kaparo” anlamları vardır. Buna göre Anayasa “öncelik” sözcüğüne üçüncü bir anlam katmış oluyor.

D. 18 ve 65. maddelerde geçen “zorunluk” sözcüğü Türkçe Sözlüğe göre “zorunluluk”tur. Maddelerden birini görelim :

Madde : 65 - (şu, şu nitelikteki) andlaşmaların Türkiye Büyük Millet Meclisince uygun bulunması zorunluğu yoktur.

İMLÂ KILAVUZUYLA KARŞILAŞTIRMALAR :

Anayasadaki kimi sözcüklerin yazılışı İmlâ Kılavuzunda gösterilen yazılışlara uymamaktadır. Örneklerini aşağıda gösteriyoruz.

A. Sayı bildiren sözcükler Anayasada bitişik yazılmıştır.

onbeş (70, 92, 94, 101, 106, 145, G. 2)

onsekiz (108, 143)

otuzbeş (94)

altmışbeş (146)

yüzelli (70)

dört yüzelli (67)

B. Bitişik yazılan şu sözler de vardır :

herhalde (38),

herhangibir (132)

C. Anayasada uzatma işaretiyle yazılmış olan aşağıdaki sözcükler, İmlâ Kılavuzunda işaretsiz yazılmış, ancak bu gibi yerlerde işaret kullanılması yanlış sayılmamıştır :

adâlet (başlangıç, 10, 11, 41, 45, 109, 143, 144)

ibâdet (19)

sâbit (119)

tâtil (92)

usûl (14, 15, 16, 26, 38, 56, 65, 123, 126, 127, 136, 140, 141, 143, 145, 148)

kabûl (başlangıç, 92, 93, 94, 109, 128, 155, 157, G. 5, 7, 11)

İmlâ Kılavuzunda “takip” sözcüğüne uzatma işareti konulmamıştır. Anayasanın 82. maddesinde de “takibeden” sözünün işaretsiz yazıldığı görülmektedir. Halbuki geçici 1. maddedeki “tâkibeden” sözünde işaret kullanılmıştır.

Ç. Anayasada uzatma işaretiyle yazılmış olan aşağıdaki, “nisbet f’leri”ne İmlâ Kılavuzunda uzatma işareti konulmamış, ancak bu işaretin konulması yanlış sayılmamıştır.

aslî (117)

idarî (65, 120, 140, 142)

iktisadî (10, 18, 19, 23, 41, 42, 47, 53, 65, 115, 119, 126, 129)

maddî (10, 14, 50)

mecburî (50)

siyasî (10, 12, 19, 23)

şahsî (19, 33)

tıbbî (49)

ticarî (65)

vicdanî (132)

D. İmlâ Kılavuzuna göre sonunda üçüncü şahıs iyelik eki bulunan kalın heceli sözcüklere de “-iyle” olarak getirilmesi gereken ek, Anayasada kimi zaman “-iyle”, kimi zaman “-ıyla”, “-uyla” olarak getirilmiştir:

cezasiyle (68)

dolayısıyla (78)

iddiasıyla (81, 149)

sıfatiyle (147)

maksadıyla (30)

kararıyla (30)

amacıyla (18, 38, 47, G. 4, 10)

aşımıyla (131)

şartıyla (38, 94, 107, 113)

çoğunluğuyla (104)

Bununla birlikte bu imlâ bilim adamları ve yazarlarca da iki türlü uygulanmaktadır. Yeni İmlâ Kılavuzu tasarısında ise “amacıyla”, “aşımıyla”, “çoğunluğuyla”... imlâsı yer almaktadır.

E. İmlâ Kılavuzuna göre “çözümliyerek” biçiminde yazılması gereken sözcük de Anayasanın 151. maddesinde “çözümlüyerek” diye yazılmıştır. Yeni İmlâ Kılavuzu tasarısında yeğlenen yazılış “çözümleyerek”tir.

F. İmlâ Kılavuzunda “zabıt” diye gösterilmiş olan sözcük, Anayasanın 25. maddesinde “zapt” olarak yazılıdır.

G. İmlâ Kılavuzunda “andiçmek” biçiminde yazılı olan söz, Anayasanın 77 ve 96. maddelerinde “and içmek” ve G. 1, 5. maddelerinde de “andiçmek” biçimlerinde yazılıdır.

İmlâ Kılavuzuna göre “antlaşma” yazılması gereken sözcük, Anayasanın 65, 66, 97. maddelerinde “andlaşma” imlâsıyla geçmektedir.

Ğ. Gerekli olmayan yerlerde arasına büyük harf kullanılmıştır : Şu maddelerdeki “Başkan” ve “Kısım” sözcüklerinin ilk harfi gibi.

Madde : 139 - . . . Yargıtayın kuruluşu, işleyişi, Başkan ve üyelerinin ve diğer mensuplarının nitelikleri kanunla düzenlenir.

Madde : 156 - Bu Anayasanın dayandığı temel görüş ve ilkeleri belirten Başlangıç Kısmı, Anayasa metnine dâhildir.

H. Anayasanın 114. maddesindeki “süre aşımı” ayrı yazıldığı halde 79 ve 131. maddelerde geçen “zamanaşımı” bitişik yazılmıştır.

* * *

SON SÖZ :

Kusuru olmayan güzel eser bulunmaz. Anayasamız, bütün kusurlarıyla birlikte, özleşmekte olan Türkçenin güzel bir verimidir: Kanun dilimize büyük bir yenilik getirmiş, hukuk dilimizin Türkçeleşmesi yolunu açmıştır.